

Új törvény az elektronikus kereskedelemről

Az Országgyűlés december 18-án elfogadta az elektronikus kereskedelemről szóló törvényt. Senki sem kételkedik abban, hogy egyre többen és egyre többször fogunk és fognak utódaink telefonon, bankkártyás vagy készpénzes automatákból vagy számítógép-hálózatokon árut, terméket vagy szolgáltatást vásárolni, vagy, amire kevesebb példa van, produktumaikat ezek segítségével ajánlani, rendeléseket fogadni.. Így aligha lehet kételkedni abban, hogy az ezzel kapcsolatos új életviszonyok megfogalmazására és esetleg szabályozására nagy szükség lehet.

Hatalmi csoportok

Kíséreljük meg legalább első közelítésben felmérni azokat a hatalmi csoportokat, amelyek feltételezhető együttműködésének eredménye az új törvény. Feltétlenül ide kell sorolni a Magyarországon oly befolyásos *libertariánus csoportokat*, akik az „Internet szabadsága” címen egészen a közelmúltig elleneztek minden olyan lépést, amely a gazdasági szervezetek lehetőségeit korlátozná. Feltétlenül ide kell sorolni a *titkosszolgálatokat, és rendészeti szerveket*, amelyek máris az egyidejűleg lebonyolított teljes telefonforgalom megfigyelésére bizonyosan és a teljes e-mail-forgalom megfigyelésére feltehetőleg alkalmas hálózatokat fejlesztettek ki és műszaki eszközöket szereztek be. Ők feltétlenül elleneznek minden olyan lépést, amely őket adatgyűjtésükben korlátozná vagy másoknak hozzájuk hasonló tevékenységet tenne lehetővé. E két csoport akár közös nevezőre is kerülhet. Az ágazat, az *Internet-szolgáltatók* Magyarországon jórészt külföldi kézben lévő iparág. Elleneznek mindent, ami a más eurpai országoknál jóval nagyobb profitjuk megszerzésében akadályozná őket. A *politikai pártok* feltehetőleg elleneztek minden olyat, ami lehetővé tette volna, hogy a küszöbön álló választások során valaki olyan tömeges kampányt folytathasson, amely a választások előtti médiahelyzetet beláthatatlanul befolyásolta volna. A *nagy forgalmú portálok tulajdonosai*, mint domináns tartalomszolgáltatók Magyarországon más nagy médiumokhoz hasonló helyzetben vannak. A *bankok* szerepe nem elhanyagolható sem az Internetes kereskedelemben, sem a gazdasági szervezetek közötti normális gazdasági kapcsolatban, az adásvétel folyamatában. A valódi e-kereskedelem volumene Magyarországon ma még jelentéktelen, az Interneten könyvön kívül csak igen kevés más jószágot szoktak venni, az ehhez fűződő tapasztalat kevés, az érdekek még nem fogalmazódtak meg, nem vált világossá, hogy mi sérti kinek az érdekeit. Néhány pontban azonban az új törvény is érdeket sért. Az e-mail marketing a direkt marketing, a közvetlen üzletszerzés világszerte ismert módszere. A vállalati e-mail címeknek a törvény hatálya alá vonása talán rossz hatással lesz nemcsak az ügynökségekre, hanem a vállalati kapcsolatokra is. A *hírközlési és informatikai szakigazgatási lobby* hatása a törvény szövegén nem érződik. Magyarországon az infokommunikációs világcégek érdekeit képviselő Európai Unió kihelyezett szerveként funkcionáló és a világot a digitális eszközök elterjedésének szemszögéből figyelő, ideologikus „*információs társadalom építő*” lobby elégedett lehet: Láthatóan, az ő ideológiájuk alatt lehetett megfogalmazni az érdekeik érvényesítésére már képesek már láthatóvá vált problémáit. Az Interneten honlapjait építgető, ügyfeleivel e-mailen kapcsolatot felvenni akaró és kapcsolatot tartó több százezer „*alkalmazó*” a jogszabállyal kapcsolatban a legnagyobb zavarban van. Nem tudja, nem érti és nem értheti, hogy mi vonatkozik rá.

A törvény maga akkor lesz „jó” törvény, ha alkalmazása hozzásegít ahhoz, hogy az ország lakosai, államunk polgárai hatékonyabban, azaz kevesebb idő alatt, olcsóbban, kevesebb hibával, nagyobb mennyiségben, stb. lesznek képesek mindezt elvégezni.

Vizsgáljuk meg, hogy a törvényhozóknak – hosszadalmas egyeztetéseik során – mennyire sikerült olyan törvényt alkotniuk, amely reményt nyújt arra, hogy egykoron majd ilyen „jó” törvénynek minősítse az utókor. A jó törvények ellentéte a rossz törvény, amely feleslegesen bonyolítja életünket, pontatlan megfogalmazásaival az életviszonyok szereplőit minden alkalommal jogsegély, majd később számos alkalommal peres út igénybevételére kényszeríti, amely a szereplőkre olyan szerepeket kényszerít, amelyeket csak rossz hatásfokkal tudnak eljátszani, amely a magyar feleket más országokban élő versenytársaikkal szemben hátrányos helyzetbe hozza.

Minden törvénynek van tárgyi és személyi hatálya. A 2001. évi CVIII törvénynek személyi, tárgyi és területi hatálya van.

A törvény területi hatálya

A területi hatály a határokon átnyúló számítógép-hálózati tevékenységekkel kapcsolatban mindig nehezen tekinthető át. Mindenesetre az elektronikus kereskedelem elterjedése idején valószínű, hogy abban majd nagy szerephez jutnak majd olyan eladók is, akik a törvény hatályán kívül maradnak, lévén hogy a használt nyelv angol, a pénznem euró, vagy dollár. Feltételezem, hogy a külföldi szolgáltatók részaránya ma is jelentős. Sőt, a jogszabály azáltal, hogy korlátozó intézkedéseit csak a magyar nyelvű, pénzegységű szolgáltatások nyújtóira korlátozza, maga is elősegíti azt, hogy a szolgáltatók ne is kíséreljék meg magyar nyelvű elektronikus áruházakat berendezni, hiszen ilyen módon magukat mentesítik a magyar jog alól, s a számukra ismerős, előnyt biztosító hazai jogkörnyezetben maradhatnak.. Másrészt a magyar nyelvű kiszolgálás – tekintetbe véve azt is, hogy kevés magyar vevőnek van a kereskedelmi jogban megbízható tájékozódást nyújtó nyelvismerete, kifejezetten érdekünkben állna. Nemcsak az utca idegen nyelvű reklámjai, hanem a magyar vevők részére nagy mennyiségben forgalmazó elektronikus áruházak idegen nyelvhasználata is zavaró. Emellett a nagy idegen nyelvű elektronikus áruházak és boltok lapjainak magyarítása ugyanolyan virágzó üzletággá válhat, mint a szoftverfordítás, a könyvek fordítása, a filmek szinkronizálása és mások.

A törvény fogalmai

Az elektronikus kereskedelemről szóló törvényt az tette szükségessé, hogy új gépek, a számítógép-hálózatok jelennek meg, azokat újféle módon kezeljük és használjuk, azokkal új cselekedetek és tevékenységek során újféle módon adunk és veszünk.

Vannak közöttünk olyanok, akik a számítógép-hálózatokat és használatukat felsőfokon ismerik. Miután országunkban már több százezer számítógép-tulajdonos, és több, mint egy millió használó van, egy elég széles rétegnek megbízható elképzelései vannak ezeknek az eszközöknek a használatával kapcsolatban.

Az új dolgok felfogásához valamennyi új fogalom, szó kell. A jogalkotó dilemmája az, hogy milyen mélyen bocsátkozzon szakmai részletekbe, és milyen nyelven fogalmazzon. Sokszor

megírt közhely, hogy aki valóban ért valamihez, az mindent el tud magyarázni köznyelven is a hozzá nem értő, de a köznyelvet jól beszélő másik embernek, sőt éppen ez a szakértelem könnyen látható jele és kritériuma.

Új törvényünk nyelve és nyelvezete – véleményem szerint – nem a legszerencsésebb. Több alkalommal találkozunk az élethelyzet végig nem gondolásából adódó pontatlan fogalmazással, fogalomzavarral.

Az „igénybe vevő felé” visszaigazolt ajánlat sokszor, sokak által kipellengérezett fordulat, a helyes, „igénybe vevőnek” vagy „címére” visszaigazolt ajánlat helyett. A számítógép-hálózatokon egyébként műszakilag nem is lehet valaki vagy valami *felé* küldeni valamit, amint azt a 6. §(1)-ben olvassuk, bár a bitsomagok kétségkívül a címzett gépe felé haladnak.

Jogszabályban különösen fontos, hogy az alanyok, a jog alanyai pontosan legyenek megjelölve. Ebből a szempontból kifogásolható, hogy a jogszabály a 2. § a) bekezdésben szolgáltatás céljáról ír. Célja ugyanis csak szolgáltatás nyújtójának lehet. A szolgáltatásnak lehet viszont rendeltetése.

Bár a törvény 4. § (1) cikkelye, a szolgáltatóktól megkövetelt adatok között különös és az Interneten szokatlan módon elsősorban magánszemélyek adatait kéri. E tekintetben különösen szemet szúr, hogy a szolgáltató lakcíméről, székhelyéről és telephelyéről szól. A székhely és a telephely azonban nem adat, ezeknek is címe az.

Milyen más lenne, ha „Az olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás esetén, amely abból áll, hogy a szolgáltató az igénybevevő által biztosított információt tárolja...” szöveg helyett valami ilyesmit olvashatnánk: „Ha valaki számítógép-hálózatán oda más által (esetleg annak érdekében/ megbízására/ intézkedése következtében stb.) elhelyezett adatot tárol, akkor ...”! Ez a szövegező által többször is alkalmazott fordulat nyilván a szövegező azon célját szolgálja, hogy a felsorolt, részben távközlési, részben más szolgáltatások az „információs társadalommal összefüggő szolgáltatások” csoportjába való tartozását kinyilvánítsa.

A törvény koncepciója

A törvény szövegét olvasva feltűnik, hogy bár címében első helyen szerepel, a törvény igazában nem az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokról szól, hanem inkább a számítógép-hálózatokon végzett „send”, „upload”, „download”, „transfer” s más ehhez hasonló utasításokról, az elérést, elhelyezést szolgáló vagy másnak lehetővé tevő visit, „click, open, link, access, copy, enter s más hasonló műveletekről. Ezen utasítások kiadása és ezen műveletek végrehajtása a számítógéppel a valamilyen jogalany által végezhető cselekmény, s e cselekmény jogszerűsége és jogkövetkezményei a jogkérdés. A felhasználó, igénybevevő ezekről dönt tájékozottan vagy tájékozatlanul, s ezek következményeit viseli. A számítógép-hálózatokon végzett e tevékenységek tehát a szabályozással kapcsolatos természetes alapfogalmak. Nem természetes személyekről szólva is az adásvételről, a szerződésről, a gazdasági műveletekről, tranzakciókról van szó.

Az „Az elektronikus úton kötött szerződésekre vonatkozó szabályok” c. fejezet szabályait úgy szövegezték, mintha e szerződések elsősorban információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra irányulnának. A valóság ezzel szemben az, hogy az ügyletek tárgya igen sokszor valamilyen hagyományos materiális jószág: ékszer, könyv, autó, pizza amelyet,

miután elektronikus úton megrendelünk, azt a kereskedő számunkra postai úton leszállítja. Egy ilyen ügylet során vannak az elektronikus szerződéskötésnek feltételei és szabályai, és vannak a jószág szállítására, használatára vonatkozó szabályok. Az amazon.com-nál megrendelt könyv esetében azonban a könyvkereskedő aligha információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatást nyújt, sokkal inkább csak könyvkereskedő. Amiért fizetünk, az nem az általunk kitöltendő, a képernyőn megjelenő kérdőív, melynek tartalmát majd a kereskedőnek elküldjük, hanem a könyvért magáért. Ha az elektronikus kereskedő a könyvkereskedőtől elkülönülő másik, például személy, akkor ő e szolgáltatását nem nekem, a könyvvásárlónak nyújtja, hanem a hagyományos raktározó könyv(nagy)kereskedőnek. A könyvkereskedő kerül jogviszonyba az elektronikus kereskedővel, s ő felel az okozott károkért.

Miután ezek az esetek jogi, gazdasági és műszaki szempontból igen bonyolultak is lehetnek, törekedni kellene a lehető legvilágosabb, a természetes nyelvben és a polgári jogban évszázadok során már kikristályosodott alapfogalmak, valamint a műszakilag világosan definiált fogalmak minél szélesebb körű alkalmazására.

Jog és ágazati jog

Az ágazatok, szakmák törekvése saját jog megalkotására valószínűleg igen régi, például a külön céh jog a céhek szívós harcának eredménye, amelynek már megfogalmazásával is érdekeiket kívánták érvényesíteni, illetve érdekeik érvényesítéséhez kedvező jogszabályi környezetet teremteni. Ismeretesek az ötvenes évek egyes jogszabályai. Ezekben a teljhatalommal bíró ágazati vezetők külön ágazati jogok megalkotására tettek kísérletet. Ugyanakkor az ekkor még élő, bár megritkított középkorú és idős jogászgenerációk e feladattal is színvonalasan igyekeztek megbirkózni. A számítástechnika hajnalán, a hetvenes években a számítástechnikai szakma is ilyen irányban indult el. A nyolcvanas évek gazdaságirányítása nyilvánosan közzétett állásfoglalásai szerint viszont az ország érdekében a számítástechnikai tevékenységeket a többi ágazattal azonos hatékonyság-kritériumok szerint értékelve, a mindenki felett álló „ágazati bázisintézeteket” normál vállalattá alakítva igyekezett belföldön és nemzetközileg versenyképes ágazattá alakítani.

A törvény hatálya – bár ezt így nem mondja ki – „az információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatások”-ra terjed ki.

Nem tesz különbséget az üzletszerűen végzett ilyen tevékenységek, valamint az alkalmi, eseti jelleggel végzett tevékenységek között. Bár a magánszemélyeket kizárja a tv. személyi hatálya alól, de hogyan lehet ezt elhinni, amikor egyszersmind előírja, hogy a magánszemélynek közzé kell tennie pl. tudományos fokozatát.

Ha minden – számítógép-hálózatokon vagy azokkal végzett - gazdasági tevékenységre kiterjed, akkor nem az elektronikus kereskedelemről szóló törvény, hanem elektronikus gazdasági tevékenységről, elektronikus adásvételről és más hasonlókról szóló törvényről van szó.

Más helyen már többször szót emeltem az ellen, hogy olyan statisztikai szempontból is világos fogalmak helyett, mint weboldal meglátogatása, feltöltés, letöltés, elektronikus levélküldés, és mások, a nem műszaki-gazdasági, hanem ideologikus tartalmú egészen általános „információs társadalom” fogalommal operál.

A törvény – feltételezem, hogy az ennek definiálásával kapcsolatos nehézségek miatt - nem definiálja a szolgáltatót, pedig a kérdés, miután a törvény ilyen tágan definiálja a szolgáltatás fogalmát, egyáltalán nem triviális.

Hasonlóképpen nem triviális az igénybe vevő fogalma sem. Ha egy weboldalt egzotikus utazások címen hirdetnek, nem kívánt szolgáltatás. Vajon miért nem a portál tulajdonosának szolgáltatása a nekem a képernyőre beúsztatott pálmafás hirdetés?

Vajon miért nem követi a jogalkotó a már kitaposott utat, s miért nem alkalmazza a fogyasztóvédelemben már bevált jogelveket és szabályokat a szállított és képernyőn megjelenített, vagy adathordozóra letárolt információra? Miért nem alkalmazzák a gyártó, szállító, fuvarozó felelősségére vonatkozó joganyagot a szerzőre, a „tartalom” szolgáltatójára, és a távközlési szolgáltatóra, ahelyett, hogy darabonként újradefiniálnák azokat?

A törvény tárgyi hatálya

Milyen szolgáltatásokról van szó? Távközlési szolgáltatás, vonal biztosítása behíváshoz (dial in), egy hálózati kapu/átjáró (port), azaz jelátalakító szolgáltatása, s ha ezek nincsenek definiálva, hogyan fognak a jogalkalmazók eligazodni és hogyan lehet megakadályozni a törvény kijátszását?

A törvény személy hatálya

Néhány kérdés ezzel kapcsolatban:

Kiterjedhet-e a szabad vélemény-nyilvánítás joga egy cég alkalmazottjára ilyen minőségében. Hogyan lehet az, hogy bármely vagyontárgyamra kiterjednek tulajdonosi jogaim, kivéve számítógépet, amelyen bárki büntetlenül kutakodhat, s csak akkor követ el bűncselekményt, ha erőszakosan próbál behatolni.

10.§ A szolgáltató nem felel a kárért, ha nem az információ maga sérti bárkinek a jogát vagy jogos érdekét, hanem az, ha ez az információ más tudomására jut, vagy az, hogy valaki ezt az adatot olyan módon helyezte el vagy tette elérhetővé, hogy az más tudomására juthat.

Ha az e-kereskedelem és az e-business majd Magyarországon is elterjed, akkor e törvényt számos módosítás után el fogják felejteni.